

Перпетуум мобиле

Наложително е суверенът да излезе от летаргията и да поеме своите рискове и отговорност, за да упражнява своята власт

Търпението е наистина прекрасно качество, обаче животът е прекалено кратък, за да търпим дълго

Бузурджмихр (XVI в.), везир на персийския цар Хосров Т. Ануширван



Славчо КЪНЧЕВ*

Построим ли графика на участниците в масовите граждански прояви (митинги, шествия, протести, демонстрации и пр.) за периода от 10 ноември 1989 г. досега, като цяло тенденцията е за устойчиво намаляване на техния брой. Все по-релефно българският народ се позиционира като безучастен, възпиран от собственото си нежелание да плати цената на своето достойнство като властодържател.

Кой факт в публичното пространство легитимира временно забавените или почти спрели жизнено процеси на българския суверен? Това е липсата на критично множество от хора, което да наложи радикална промяна. Защото, както отдавна е синтезирал една от многото свои мъдрости същият този наш български народ, "На каквото си постелеш, на това ще легнеш". В това бездействие е причината сега да е валидна ситуацията "перпетуум мобиле" (вечна неподвижност) по отношение на реалното участие на суверена в упражняването на властта.

Понастоящем обществената активност на преобладаващата част от населението у нас наподобява поведението на

Възпитанички от пансион за благородни девици

през XIX в. Обучени да спазват непрекъснато *bonne ton* (добрия тон - фр.). Генезисът на този поведенчески искей-пизъм в годините на т.нар. преход е предпоставен от пирамидалната структура на държавното управление преди 10 ноември 1989 г. Тогава широките маси от населението биха елиминирани от реално участие в него.

Драмата с липсващия континуитет на масовата публична активност най-вероятно няма да бъде ограничена единствено назад във времето. Понеже тя се изявява най-болезнено в обстоятелството, че българската олигархия и нейните благодетелствани партнократични партньори засега се измъкват от отговорността за съсипването на на-

*Авторът е председател на УС на Асоциацията за борба против корупцията в България

шата родина, както и от отнемането на незаконно придобитото имущество.

Колкото и парадоксално да звучи, но те са дълбоко убедени, че играят в социален аспект изцяло положителна роля, понеже утвърждават принципите на едно меритократично общество. Т.е. всеки да бъде възнаграден според усилията и труда, които е положил. В това си убеждение те изхождат от единственото обстоятелство, че натрупаната от тях материална собственост и финансови активи не са им били наследствени. Въпреки че мнозина от тях са

лекота може да се напише цял **наръчник за тръжни манипулации**

чрез които се осигурява на "правилния" кандидат да спечели надпреварата, в която фактически победителят е определен, още преди да бъде обявен търгът.

Всичко това е възможно, понеже се извършва в условия на дефицит на контрол от страна на суверена върху механизма за упражняването на делегираната от него власт. "Новите демократи", създавайки сега действащата конституция на РБългария (одобрена през 1991 г., но без провеждане на референдум), гледаха под лупа да не би някъде да е оставен по недоглеждане и най-малкият шлюз за омаломощаване на потенциала на т.нар. представителна демокрация. И ако Търновската конституция е била замислена като известно противодействие срещу неограничената монархическа власт, настоящият

мандатни царчета, чиято единствена цел е да се абонират за колкото може по-дълго пребиваване на постове им поради облагите, до които се докопват. Съвсем отделен, още по-фрапантен, казус е съдебната система, където гласоподавателите дори нямат формалното право пряко да избират никого.

Именно представителната форма на държавното управление създаде опасната възможност да бъде реализирано поредното разминаване между решението на мнозинството депутати в НС за одобрение на параметрите на новия държавен дълг, в противовес с желанието на преобладаващата част от суверена според социологическите проучвания. Ситуация, която би била нереализуема в условията на основен закон, изграден изцяло върху философията, че властта на суверена е всепроникваща в пространството и времето - винаги и навсякъде.

Жалоните на предстоящите проблеми и кризисни ситу-

ации са белязани от огромния дефицит на желание сред властприлагащите (властиец е единствено суверенът!) да бъде въведена "проказната", "социопатната за българските условия", "абсолютно преждевременната" т.нар.

Гуичиардини: "Много отдавна пред никого не съм споделял това, в което вярвам, нито пък вярвам на това, което говоря". Точно функционирането на хибридна демокрация би инсталирало неотклоняем "управленски коловоз" при упражняването на властта. И би затруднило за реализация ситуацията, описана в книгата "Октопод" (1901 г.) на американския писател Франк Норис, за безсилието на обикновения човек в Съединените щати срещу всепроникващата мощ на парите по това време: "Те ни притежават... Те притежават нашите домове, нашите закони... Казват ни, че можем да ги бием на изборите. Те притежават изборите... Казват ни, че можем да намерим справедливост в съда. Те притежават съда..." Тези оценки намират своите фактологични паралели в съвременната българска действителност - сега, във второто десетилетие на XXI в.

Представителната демокрация в своя неолиберален вариант търпи глобално фиаско. Но не единствено в своя неолиберален вариант. Можем да погледнем и Китай с неговата ендемична корупция и все по-разширяващата се социална ножица, изразена в коефициента на Джини. Положението в България е същото: ние сме на последно място по коефициента на Джини в ЕС. Ето защо тук е уместно да си припомним предупреждението на видния американски политолог от 50-те години на миналия век Луис Хол: "При положение, че образът е фалшив, действително и философски фалшив, никакви (социологически, инженери, колкото и да са кадърни, не могат да изградят стабилна политика върху фалшива основа." Той е имал предвид субективния фактор - че политиката не се прави като реакция към света, а по-скоро като реакция към образа на света в главите на хората, вземащи решения.

Понастоящем в България съществува феноменално неотложна нужда

да се мисли за властта по нов начин



преки потомци на висшата партийна номенклатура на БКП и несъмнен актив в процеса на обогатяването им са били статусните комуникации на техните родители. Забележителното е, че в техния речников фонд думите "усилие" и "труд" имат същата семантика, която демонстрираха двама крадци от ромски произход, заловени, че задигат кабели от трафопост. Запитан пред телевизионната камера защо е извършил деянието, един от тях отговори: "Ами видяхме, че вратата на трафопоста е отключена, значи той е изоставен и решихме да влезем и поработим вътре".

Коя е основата, върху която полагат "усилия" и "работят" представителите на българската плутократия? Фундаментът е в рухването на плановата икономика, приватизацията, дерегулацията и бума на финансовите пазари. И тези неустойими за западните тръжни процедури, поне що се отнася за България. С

основен закон е целенасочено планиран от "а" до "я" да бъде непропускателна бариера срещу опитите за нарушаване на непрекъснатостта във властовите пълномощия, както и против възможността за действителен и ефективен санкциониращ контрол от страна на властодържателя, наричан още и суверен, върху тяхното използване. Че какво основание има да недоволства този суверен?! Нали все пак има право да участва в избори!

Но какво всъщност означават изборите? Каква роля играят те в обществения живот?... Дори да направим твърде нереалното допускане относно тяхното идеално провеждане, съотнесено към волята на избирателите (без купуване на гласове, манипулиран вот, корпоративен вот и пр.), всъщност това е процес за избиране на неподлежащи на въздействие по законодателен начин по време на мандатите им "народни избраници". Де факто това представлява производство на

хибридна демокрация

- съчетаването на пряката и представителната демокрация. Като бъдат приложени и доразвити най-добрите и ефективни световни практики.

В методичното и неуморно хвърляне на къчове срещу имплементирането на реалните права на суверена в механизма на непрекъснато действие три сфери на властта - законодателната, изпълнителната и съдебната, няма и квадратен милиметър непрозрачна неяснота. Понеже днес българската политическа сцена е доминирана от макиавелистите. Както споделя Николо Макиавели на 17 май 1521 г. в писмо до Франческо

Концепцията на Платон за "настойниците" в управлението е в неговата конструкция като носеща греда, изцяло проядена от дървояди, поради което заплашително скърца и демонстрира функционални дефекти. Тя вече е артефакт от едно минало на актуалната теория и практика на държавното управление.

Тази промяна обаче няма да бъде наложена от извънземни пришълци, а единствено от българския суверен, в безкомпромисна схватка с управляващия елит. Затова е наложително суверенът да излезе от състоянието си - веднъж и завинаги - и да поеме своите рискове, да поеме своята отговорност, за да упражнява своята власт, дори когато допуска своите грешки. В случаите на делегиране на част от властта - да упражнява непрекъснат санкциониращ контрол върху нея, гарантиран му от една нова - НЕГОВАТА Конституция, както и от останалата нормативна база.